

247253

AZ ÚT

Folyóirat a lelkipásztori és nevelői munka számára

XXV. ÉVFOLYAM.

1943. 6. SZÁM.

A L A P I T O T T A : R A V A S Z L Á S Z L Ó

BCU Cluj / Central University Library Cluj

T A R T A L O M :

AZ IGE TÜKRÉBEN.

I. L.: Hiába.

M. Nagy Ottó: Az egyházi tanítás.

LELKÉSZNÉK SZÁMÁRA.

Vásárhelyi János: A lelkési család a társadalomban.

Hírek.

Nagy János: Az Úrvacsora jelentősége egyházunk életében.

I. L.: Adatok, megjegyzések.

VASÁRNAPI ISKOLA.

I. L.: A vasárnapi iskola helye és nélkülözhetetlensége a gyermekhez szóló igehirdetésben.

SZERKESZTIK ÉS KIADJÁK: DR. IMRE LAJOS, DR. TAVASZY SÁNDOR

ELŐFIZETÉSI ÁRA: EGYÉVRE 8— PENGÓ. — EGYES SZÁM ÁRA 80 FILLÉR

A „Dolgozatok a református theologiai tudományok köréből“ o. füzet sorozat legújabb száma!

16-ik szám:

Az ethika mai kérdései.

Irta: Dr. Tavaszy Sándor. Ára 60 fillér.

17-ik szám:

Mi szükségünk van az Ótestamentumra?

Irta: Dr. Gönczy Lajos. Ára 80 fillér.

18-ik szám:

Téma és textus a prédikációban.

Irta: Kozma Tibor. Ára 1.— Pengő.

19-ik szám:

A világot legyőző hit.

Irták: Dr. Tavaszy Sándor, Dr. Imre Lajos, Dr. Gönczy Lajos,
Dr. Nagy Géza és Nagy András. Ára 1'20 Pengő.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Még kapható!

DR. KISS TIHAMÉR:

**A ref. népfejskola a vallásos nevelés
szolgálatában.**

Ára 30 fillér.

KOZMA TIBOR:

**Az „Imago Dei“ problémája és a
prédikált Ige.**

Ára 5.— Pengő.

Tűz és Só

elmen jelent meg *Sipos Géza* prédikációs kötetete. A 31 beszédet
tartalmazó, 200 oldalas, finom kivitelű könyv ára 4.— Pengő.

JOH. VAL. ANDREA:

Az Úr jámbor szolgálja.

Szellemi szórakozás együgyű keresztyének mulattatására.

Fordította: Dr. Makkai Sándor. Ára 40 fillér.

AZ IGE TÜKRÉBEN

Hiába ?

Gal. 3 : 4.

Első pillanatra nem könnyű megérteni, amit Isten Igéje itt mond. Hiszen arról, hogy az Ige szolgálata sokszor látszik hiábavalónak, gyakran olvasunk a Bibliában. Maga Isten is „hiába“ terjeszti ki kezét a bűnös és elfordult nemzetség felé, Illés a kudarcok keserűségében kétségbeesve kéri az Urat, hogy vegye magához a lelkét és a zsoltáríró is panaszozza, hogy hiába tartotta szívét lisztán és mosta ártatlanságban kezeit, a gonoszoknak jobb dolguk van a földön, mint az igazaknak.

De itt mégis más dologról van szó. A galaták számára ez a „hiába“ nemcsak egyszerűen Isten ügyéért való sikertelen küzdelmet, eredménytelen harcot, áldás nélküli szenvedést és üldöztetést jelent, olyanokét, akik hiven kitartottak az evangélium ügye mellett és mégis látniuk kell, hogyan fullad kudarcba a küzdelmük és hogyan lesz terméketlenné a munkájuk, hanem súlyosbítja ezt az, hogy az Ige szolgálatában szenvedett harcaik után a tévedések és elpártolás, az „esztelenség“ és „balgatagság“ kísértésébe estek. Nem úgy tűnik-e most fel, mintha minden, amit az evangéliumért addig hordoztak és elszenvedtek, csakugyan hiábavaló szenvedés lett volna ?

Mert annak, aki a hűséges megállás mellett szenved kudarcot, meglehet az a vigasztalása, hogy ha ő elbukik is, az Űgy maga mégis győzni fog, hiszen Isten ügye nincs emberi sorsokhoz kötve és az oltár előtt megölt Zakariások, a börtönökben lefejezett Keresztelő Jánosok, az ígéret földjét saját lábaikkal soha nem taposó Mózesek földi sorsán át még győzelmesebben emelkedik ki az Ország és a Király diadala. De mi vigasztalása lehet annak, aki egyszer elhagyta azt az Urat, akit szolgált, aki mögött nemcsak a boldog, bár fájdalmas szenvedések és harcok emléke világít, hanem az árulások és pártütések árnyéka sötétlik, s aki nem tud a boldog szenvedésre úgy gondolni vissza, hogy ne szorítsa össze a szívét az a tudat: ezt az ügyet, amiért én annyit harcoltam és szenvedtem, mégis elhagytam ! Nem volt-e hiábavaló és nem volt-e ennek a küzdelme és szenvedése igazán hiábavaló, aki ezt mondhatja el magáról ? És ki van, aki nem kellene, hogy elmondja ? Ki van, aki mögött zavartalanul ragyoghatnának a boldog kudarcok,

a gyönyörűséges sebek, a vigasztaló leveretések, az árulás, az elpártolás, az Úgy iránti hűtlenség vádja nélkül?

„Annyit szenvedtetek hiába!” Szinte érezzük a fájdalmas csengést az apostol szavaiból. És ez így is van. A mi küzdelmeinket, próbáinkat nem az tette hiábavalókká, hogy nem jártak sikerrel, ez Isten dolga, hanem az, hogy nem voltak tiszta lélekből fakadtak. Hogy elhagytuk az igazi utat, hogy az egyetlen evangélium helyett, amelynél nincs több és más, emberi szavak hirdetőivé és emberi célok zászlóvivőivé lettünk, annyiszor, és a kegyelmi üzenetet elcseréltük emberi ígéretekre és gondolatokra. Ha a mi kudarcainkra gondolunk, csak szégyen és megalázkodás foghat el bennünket. Mintha Isten velünk való terve, általunk végzendő munkája lett volna hiábavalóvá, a mi gyarlóságunk és bűnünk miatt.

De itt jön egy vigasztaló félmondat, amit Pál nem tud meg nem mondani és amiben Istennek a mi bűnünket is legyőző kegyelme van: „ha ugyan hiába”. És ez a mondat, mint egy fény sugar világít be a sötétségbe. Mert ez a „ha ugyan” nem valami véletlen, nem valami elképzelés, hanem Isten tervének megjelenítése, rámutatás arra, hogy még így is van kegyelem. Még akkor, még így sem vagyunk kénytelenek azt gondolni, hogy ez hiába történt. Isten megteheti, hogy ezt a hiábavalóságot erővé, ezt a semmit valósággá változtassa és javunkra fordítsa azt, amit mi elrontottunk. Még a bűneink nyomorúsága is lehet ok és eszköz arra, hogy szenvedéseinket, amelyek ebből származnak, ne engedje hiábavalókká lenni, hogy azokat felhasználja.

Hogy ehhez eljussunk, annak egy feltétele van: megtérni mindig hozzá, mindig megismerni a tévedést, mindig megtagadni a bűnt, mindig lemondani magunkról, hogy így abból, ami látszólag és a mi bűnünk miatt jogosan „hiába volt, lehessen „mégsem hiába”, lehessen Isten kezében kegyelem, erő, igazság és a mi számunkra élet.

I. L.

Az egyházi tanítás.

— Vázlat. —

A harmadik terület az egyház *ifjúságnak* tanítása. Ennek kezdeti határköve a *konfirmáció*. A konfirmációra támaszkodik és attól egészen a családalapításig, illetve a nagykorúságig (egyházi értelemben vett és minden egyházi hivatalra való alkalmazhatást jelentő nagykorúságig) terjed. Végzője az iskolába járó ifjúság között a vallástanár, vagy hitoktató és a gyülekezet ifjúsága között a lelkipásztor. Itt szintén lényeges különbség van aszerint, hogy az ifjúság milyen nemhez tartozik (fiú, vagy leány), tanul-e iskolákban, vagy szakmunkát végez (iparos, kereskedő), vagy földet művel. Az iskolákba járóknál megint tekintetbe jön az iskola faja (közéiskola, szakiskola, főiskola) és az egyházhoz való viszonya (tantervének szelleme stb.). Ezen a fokon az egyház tanítói munkájának vannak szabadabb és kötöttebb alkalmi, vannak állandók és alkalmiak, az egyház munkásainak és azok milyenségének megfelelően (lelkészi, nem-lelkészi munkások). Vannak vallásórák, megbeszélő órák, munkaközösségek, lelkigyakorlati előadások stb. Ezen a fokon már megkezdődik és folyik az egyház munkásainak (lelkipásztorok, diakonusok, tanítók, presbiterek) különleges szolgálataikra való előkészítő tanítása is. Az anyag e fokon: Isten ígéje ismerete, hit- és erkölcsstan, egyházismeret.

A negyedik terület az egyház *felöltött tagjainak* tanítása, amely az egyházi nagykorúságtól a halálig tart. Az egyház tagjainak az igaz ismeretben mindig gazdagodni, erősödni kell, szélesebb körökben kell megismerni az Isten ígését, a hit és élet kérdéseit az Ige világánál, az egyház multját és jelenét is az Ige fényében, hitvallás szerint nézve. Ha nem gazdagodik, akkor felejt az egyház tagja, a megállás halódást jelent. Az egyházban és az egyház körül felmerülő új gondolatok és állásfoglalásra készített események adnak indítást erre, ezért inkább szabadabb jellegű tanítás ez, de ez semmiesetre sem jelenti, hogy tervszerű és rendszeres ne lehessen. Különböző (korszerinti, nemszerinti, foglalkozás és érdeklődés szerinti stb.) csoportok szerint előadás-sorozatok, tanfolyamszerű megbeszélések, konferenciák stb., vagy kátémagyarázat alakjában is történhetik. Minden alkalom felhasználható és nemcsak a lelkipásztor és az egyház tanítói, de az egyház hitben és igaz ismeretben biztosabb tagjai is adhatnak tanítást. Minden mozzanat az egyház életében tulajdonképpen alkalom arra, hogy az egyházi tanítás valamelyik része tisztább világlátásba kerüljön és beiktatódjék az egyháztagok életébe, állásfoglalásra készítve

őket. Nem lehet eléggé csodálkozni azon, hogy a mai világban, amikor minden irányzat szóval és írással a maga gondolatainak tudatosságá tételeire, meggyökereztetésére törekszik, miért éppen az egyház az, amelyikből a tervszerű igaz-ismeretterjesztés sokszor annyira hiányzik. Isten kegyelmében való bizalom ez, vagy éppen lustaság és meggondolatlanság, amelynek meg is van a büntetése?

Külön tárgyalást érdemel, mint korhoz nem kötött, a két utóbbi területen történő tanítói munka, az *egyház munkásainak tanítádsát*, hivatásukra való előkészítése, ami nemcsak más terület, hanem egy fok a többi felett. Többletanítást kell ezeknek kapniok azonfelül, amit mint egyházttagok úgy is kapnak. A legvilágosabban kitűnik ez a *lelkipásztorok*, tehát az egyház igehirdetőinek tanításánál, kevésbé világosan az egyház tanítóinak a tanításánál, mert ezek legtöbbször maguk a lelkipásztorok, megvan a diakonisszák tanításaképpen és legkevesebbé van meg a presbiterek és egyházi vezetők tanítása formájában. Egyenesen érthetetlen, hogy az egyház úgynevezett „világi” vezetői nem nyernek tanítást az egyház igaz ismeretéről az ő különleges hivataluk hatáskörének megfelelőleg. A lelkésznek öt évig kell tanulnia hivatását, de annak legfontosabb kérdéseibe olyanok szólnak bele, akik egy fél évig sem foglalkoztak idevágó kérdésekkel.

Az egyház munkásainak különleges tanításánál különleges szaktanítókra van szüksége az egyháznak. Ilyenek a theologiai tanárok, külön képesítésű lelkipásztorok (magántanárok) és szakelőadók, illetőleg a tanításra legalkalmasabb egyházi vezetőmunkások az illető területen.

A lelkipásztorok képzésére főiskola készít elő, a theologiai fakultás, vagy akadémia. A lelkipásztortanítás főanyaga Isten igéjének ismerete és magyarázata (exegézis), egyházi hittudomány (dogmatika és etika) és egyházgyakorlati tudomány (gyakorlati theologia) különböző ágaival, főként az egyházi igehirdetés tanával a homiletikával, az egyházi tanítók munkájára tekintettel az egyházi tanítás- és neveléstan, katechetika kerül e mellé. A presbiterek az egyház éleltanával és az egyházigazgatástanával foglalkozhatnak a fentiekén kívül bővebben (ekkléziasztika), a diakonusok és diakonisszák a szeretetszolgálat tanát és gyakorlatát tanulják. Melléktudományok egészítik ki bölcséleti, pedagógiai és történeti irányban ezeket az egyházi tudományokat.

Külön kell még két *különbösebb tanítási területet* megemlíteni. Az egyik a *misszionáriusok* tanítása (különböző foglalkozás: lelkész, orvos, szakmunkás, tanító stb. szerint), amelyhez különleges intézetre van szükség. Eddig inkább csak külföldi missziói intézetekben történhetett. A másik a magasabbfokú tanítás végzőinek, a theologiai tanároknak kiképzése és tanítása, amely már a harmadik fokot jelenti, az egyház theologiai tudományát. Ez nemcsak a tanító theologiai tanárookra vonatkozik, hanem a tudománnyal elhivatásszerűleg foglalkozó lelkipásztorokra és egyházi munkásokra is. Ezek, mindenki, aki akármilyen részben is munkálkodik

a theologiai tudományban (munkaközösségszerűleg), résztvesz az az egyház eme legmagasabbfokú tanító és vizsgáló, irányító munkájának végbemenésén. Ez sz irányító munka egészséges egyházi életben kihat az egyház minden életnyilvánulására, nemcsak a szorosán vett tanítói munka csúcspontjaként szerepel. Theológiai szempontból nézve javít és igazít, őrszemként védve az egyházat minden hamis gondolattól és felhívva a figyelmet minden, bárhol az egyetemes egyházban jelentkező jelenségre, amely Isten ígéjének megfelel. Széles látókört, szellemi közösséget éppen úgy teremt az egyház számára, mint igazi, Isten ígéje szerinti mélységet, tárgyilagosságot és ügyhözszabottságot. Ez utóbbinál a leg-élénkebben mutatkozik meg, ami különben a többi területeken is fontos, hogy az egyházi tanítás elsősorban élő szóval történik, de az élő szót megelőzi és kíséri s ha kell helyettesíti megfelelő módokon a nyomtatott betű, a könyv és a folyóirat. Ezen a fokon a tudományos alapozottság elkerülhetetlenné teszi az írásbeliséget is. Az élőszóval való előadások és megbeszélések, az elkerülhetetlen értekezletek mellett tanulmányok és művek viszik előbbre és szolgálják elméleti és gyakorlati vonatkozásban az egyházi tanítás színvonalát. Nincs annak semmi akadálya, hogy az egyházi tudomány bármely tudománnyal versenyző alapossággal, hűséggel és részletességgel, minden, a tudományok számára elérhető eszközök felhasználva, ne dolgozhassék a maga területén és természete szerint.

Az egyház tanítói munkájának viszonya az egyház többi munkájához.

Az egyházi tanítást nem elég tényezőiben vizsgálni, megállapítván, hogy hogy szükséges és lehetséges, hanem tisztában való meghatározása érdekében el kell helyezni az egyház munkái között is.

Az egyház első és mindenek felett való munkája az *igehirdetés*, annak az üzenetnek átadása, amelyet Jézus Krisztus az egyházzra bízott.

Vizsgáljuk először az igehirdetés oldaláról, azután pedig az egyházi tanítás oldaláról a kettő viszonyát. Az igehirdetés nem egyházi tanítás. Az igehirdetés legjellegzetesebb formája a *prédikáció*, amely Istennek a Jézus Krisztusban való kijelentését és akaratát a Szentírás magyarázata által személyes, élő üzenetként tolmácsolja az egyház tagjainak. *Üzenet* és *nem ismeret* közvetít. Vannak ugyan esetei és részei az egyház igehirdetésének, amelyek átmennek az egyházi tanításba, szükségszerűleg át kell menniök, de ezek határesetek és csak részei az igehirdetésnek, legtöbbször szükséges bevezetések egy-egy bibliai rész, vagy egyházi alkalom megértéséhez. Az egyház igehirdetése önállóan végzi a maga munkáját, de eredményessége, mélysége és hatékonysága érdekében szükség van arra, hogy az egyházi tanítás munkája is folyjék

mellette, vele mintegy párhuzamosan, hol megelőzve és előkészítve, hol kísérve, hol betetőzve az igehirdetés munkáját. Az igehirdetésben felhasználta kifejezéseket megismerteti, helyes értelmükben megtanítja és az igehirdetésben említésre kerülő hitbéli ismereteket megalapozza, kifejti és védelmezi az egyház tanítói munkája. Az igehirdetés, mint prédikáció, a különböző életkorok és körülmények szerint más és más alakban jelenik meg (családi áhítat, gyermekistentiszteleti, ifjúsági istentiszteleti beszéd, lelkészek és egyházi vezetők számára való igehirdetés stb.), de az egyházi tanításnak mindenütt végeznie kell a fentebb vázolt módon a maga munkáját. Nem lehetetlen, hogy az igehirdetés az egyházi tanítás nélkül is elvégezi megbízatását, de Krisztus parancsa szerint a prédikálást az egyháznak tanítással kell kiegészítenie. Nem isteni, hanem emberi szükség miatt van tehát az igehirdetés mellett az egyházi tanításra szükség.

Az egyházi tanítás oldaláról nézve a dolgot, látjuk, hogy kiegészítő szerepet kell az egyházi tanításnak tulajdonítanunk. Az egyházi tanítás nem az igehirdetés, nem is annak egyik formája és semmiképpen nem pótolhatja azt. Az is bizonyos, hogy az egyházi tanítás Isten Lelkének munkája által, ott, ahol az Istennek tetszik, átmegy igehirdetésbe, de nem ez az eredeti célja. Nem a személyes megszólítás, döntésbeállítás a cél, hanem a *megismeretés* és a megismerés vonalán a gondolkozó embernek hitismeretekre való vezetése. Az igehirdetés megmarad a legjobb egyházi tanítás mellett is az egyház központi munkájának, amely nélkül nincs egyház (az igaz egyházban az igének tisztán kell hirdettetnie és a sakramentumoknak ki kell szolgáltatnia), az egyházi tanítás maga az igehirdetésből táplálkozó, arra támaszkodó, azt szolgáló másodrendű, helyesebben külön munkája az egyháznak. Az igehirdetés a maga tartalmával meghatározza az egyházi tanítás tartalmát, céljával az egyházi tanítás célját, eszközök és módszer tekintetében azonban döntő különbség van. Az egyházi tanítás az egyház elhangzott igehirdetéséből meríti ismereteit és az egyház eljövendő igehirdetéseit kívánja szolgálni, előkészíteni és elmélyíteni.

Külön meg kell említeni itt a sakramentumok kiszolgáltatását. A sakramentum-kiszolgáltatás is tanítás bizonyos tekintetben, de igazában igehirdetés, személyes intés. Az egyház azonban tanít is a sakramentumokról, de ez csak előkészítés a sakramentumokkal való élésre. A sakramentumok kiszolgáltatásánál nem lehet mind megtanítani, amit az egyház a sakramentumokról hisz, de az egyházi tanítás elvégezheti az előkészítés munkáját.

Az egyház egyéb tevékenységeihez aránylagosan kisebb kapcsolata van az egyházi tanításnak, bár nincs olyan egyházi munka, amelyhez ne fűzné valamilyen, és pedig kölcsönös kapcsolat. Az egyház Isten előtt való hódolata, imádata, akár imádság, akár ének formájában történik, szükségképpen reá van utalva az egyházi tanításra, mert az egyházi tanítás adja meg minden fokon azokat

az ismereteket, amelyek az igazi hódolathoz szükségesek. Megtanítja a helyes ima és imádkozás módjait, utalva Isten akaratának idevonatkozó és a Szentírásban kinyilvánított részére, a helyes éneklésre az ó-szövetségi zsoltárok alapján tanít, mivel az igazi egyházi ének mindig egyházi tanítást tükröz és imádságnak tekinthető. Maga az egyházi tanítás pedig az egyház eddigi imádságai-ból és énekeiből veszi az anyagot munkájához. Minden fokon osztanak be egyházi énekeket és imádságokat az egyházi tanítás anyagához. Az egyházi tanítás tisztítja, bírálja és irányítja helyes irányba az egyház Isten előtt való hódolatát úgy tartalmi, mint formai szempontból, azok pedig visszahatnak és segítik az egyházi tanítás idevonatkozó részeit, szemléleti anyagot és példát adnak neki.

Hasonló a helyzet az egyház *hitvalló* munkájával szemben. Isten ígéjének hirdetésére az egyház a maga hitének megvallásával felel kifelé és befelé egyaránt. Ezt a hitvalló munkát a legszorosabb kapcsolat fűzi egyházi tanításhoz. Alig lehet úgyszólván elválasztani. A hitvallás megállapítása, összefoglalása ugyan más munka, mint az egyház tanítása, de nem történhetik meg az egyház tanító munkájának figyelembevétele nélkül. Az egyház régi hitvallásainak magyarázata és új hitvallás előkészítése az egyház tanítói által történik. De még kevésbé lehetséges, hogy az egyház hitvallását az egyház tanítói munkája kikerülje. Bizonyos egyszerűsítéssel és szűkléssel egyenesen azt lehet mondani, hogy az egyházi tanítás nem egyéb, mint *hitvalló tanítás* (innen a rövidített vallástanítás név). Ézalatt nem a hitvallás szöveg, illetőleg a hitvallási irat tanítását értjük, mely csak egy részét képezi az egyház tanítói munkájának, hanem az egyház szerint való, az egyház tagjakénti hitvallástételre való tanítást, hogy bizonyosságot tudjon tenni az egyház minden tagja úgy, ahogy az egyház hite kívánja. Azért olyan fontos határ az egyházi tanításban a konfirmáció is.

Az egyház *szeretetszolgálat*a, az egyház fegyelmező és önmagát igazgató, rendtartó munkája is kölcsön viszonyban van az egyházi tanítással. Az egyház szeretetszolgálatában is van egyházi tanítói munka (diakonissza-tanítás stb.), a szeretetszolgálatot is kísérő, öntudatosítja és tisztítja minden fokon az egyház tanítói munkája, de ugyanakkor az egyházi tanításnak is minden fokon van része, amely a szeretet parancsával, a szeretetszolgálatra való kötelezettséggel foglalkozik és amelynek a szeretetszolgálatból kell életteljességet merítenie. Ugyanígy szüksége van az *egyházi fegyelmelemnek* is az egyházi tanítás tiszta szempontjaira, a fegyelmezéssel kapcsolatos intézkedéseket és mondanivalókat is az egyháznak kell helyesen tanítania az Írás szerint, de ugyanakkor az egyházi tanításban is helyet kell foglalnia minden fokon az egyházi fegyelmelemről való tanításnak, Isten ígéje szerint, minden fokon az illető fok kívánalma szerint és az egyházi fegyelmezés esetei és alkalmai adnak az egyházi tanítás megfelelő helyeinek életszerűséget és tapasztalatiságot. Ugyanez áll az *egyházi igazgatás és rendtartás*ra

is. Ezekre is, hogy egyháziak legyenek, az egyházi tanításnak kell irányítást adni. Az egyházi tanításnak, mint alkalmazott tanításnak minden területre ki kell terjednie és az egyházi tanításban az egyházi élet minden területére kell vonatkozásnak és megfelelő tanításnak találtatnia. Minden, amihez ismeret kell, igaz ismeretet, egyházi ismeretet kíván és szüksége is, hogy azt is kapjon.

Az egyház tanítói és nevelői munkája.

Külön tárgyalást érdemel az a kérdés, hogy milyen viszonyban van az egyház tanítói és az egyház ú. n. nevelői munkája.

Legelőször is nézzük meg, mit nevezünk az *egyház nevelői munkájának*? Az egyház az egész ember felé fordul Isten igéjével s azt akarja, hogy az egész ember legyen annak *hallgatója és megtartója*, higgyen Istennek és engedelmeskedjék parancsának. Az egész ember gondolkozik és cselekszik. A gondolkozásának Isten akarata alá való foglyulejtése az egyház tanítói munkája által történik, az akarásának, cselekvésének, és esetleg érzelmeinek Isten igéje által való foglyulejtése az egyház *nevelői munkájának* feladata. Amennyire az ember egész és gondolkozó és cselekvő voltát csak mesterségesen lehet elválasztani, éppen úgy csak elméletileg lehet elválasztást tenni élesen a fenti értelemben az egyház tanítói és nevelői munkája között. Az egyház tanítói munkája semmiképpen sem marad meg a gondolkozás irányításánál, ismeretek közlésénél, hanem indításokat ad ez ismeretek alapján való cselekvésre, szóval átmeríti a nevelői munkába. Leginkább látszik ez a kisgyermek, gyermek és ifjúkorban való tanítói munkánál, amely nevelői kiegészítés nélkül elképzelhetetlen. Éppenígy az egyház nevelői munkáját sem lehet önállóan kezelni, mint *vallásos nevelés* elnevezés alatt szokás, amelynek a vallásitanítás csak az intellektuális vonatkozású és ezért legkevésbé rokonszenves része. Az egyház nevelői munkája az egyházi tanítás határozott hitismeretei nélkül bizonytalan tapogatózás, másolata a nem egyházi nevelés bizonyos formáinak. A hitismeret *létbevágó* ismeret, az egész embert döntésre készítet *hitismeret*, amelynél nemcsak a gondolkozás, de az akarás és cselekvés is együtt döntenek. Amikor az egyházi tanítás tanítás-jellege csak olyan szűk értelművé válik, hogy tisztán ismeretközlést, hitvallási tételek elsajátítását értik alatta, akkor szükségessé válik az egyházi nevelés külön való végzése, amikor azonban az egyházi tanítás több ennél, létbevágó ismeretek elhatározására indító és cselekvést magával vonó, életteremtő munkája, akkor az egyházi nevelés beletagolódik az egyházi tanítás megfelelő alkalmi közlése szinté észrevétlen kísérő jelenségnek. Egyiknek sem szabad elnyelnie a másikat, meg kell tartaniok az elsőrendű és kísérő jelenség közti egészséges egymásalárendeltség viszonyát.

Az egyház tanítói munkája és a nem egyházi tanítás és nevelés.

Az egyház a világban él és tagjai nemcsak az egyházhoz, ehhez a Jézus Krisztus által összehívott gyülekezethez tartoznak hozzá, hanem egyúttal, azzal egyidőben más közösséghez vagy közösségekhez is. Ezek a közösségek szintén végeznek tanítói és nevelői munkát. Ilyen tanító és nevelő munkát végző közösség elsősorban az *állam*. Nem lehet elkerülni a legtöbb esetben, hogy a kettő közötti viszonytal ne foglalkozzék az egyház és ne tisztázza az egyházi tanítás és nevelés viszonyát az állampolgári vagy művelődési tanításhoz és neveléshez. Az egyháznak ezt a kérdést is Isten ígéje szerint, hitbéli kérdésként kell felfognia. Az egyháznak az a hitbéli meggyőződése, hogy neki Istentől nyert parancs szerint és adott terjedelemben kell végeznie saját tanítását és Isten akarata szerint a világi hatalom képviselőjétől, akinek hatalma Istentől van, e munkának legteljesebb támogatását kell várnia. Tudatában van az egyház annak is, hogy a világi közösség által végzett tanítói munka és nevelés azokon a területeken folyik, amelyekre az egyház tanítása csak utal, de nem terjed ki, az ú. n. világi ismeretekére. De még ezen a területen sem szabad a világi közösségnek Isten akaratával és ígéjével ellentétesen tanítani vagy nevelni az egyház tagjait. Abban az esetben, ha a világi jellegű tanításban ellentétes gondolatok szerepelnek, az egyháznak gondoskodnia kell arról, hogy tagjainak ezek helyett maga adjon ezeken a területeken is Isten ígéje szerinti tanítást a világ dolgairól és Isten ígéje szerinti életre és műveltségre vezesse a Creábizottakat. Minthogy ma a legtöbb esetben ellentétes vagy eltérő a világi közösség tanítása az egyházétól, ezért az egyház saját tanítását kiegészítőleg megfelelő intézményekben világi ismereteket is tanít, de másként, mint a világi közösségek, bizonyágtétevésként Istenről és az Ő ígéjéről. Így jönnek létre az ú. n. egyházi vagy hitvallásos iskolák, amelyek a szorosabban vett egyházi tanítás mellett a világi ismereteknek az egyház hitvallása szerinti megismertetésével foglalkoznak. Ezeknek saját tervük van. (Holland bibliás iskolák.) Az csak egy felemás, kényszerű megalkuvás, amikor a világi rendszer teljesen érvényesül az egyházi iskolákban is. A legmagasabb fokon ebből a munkából sajátos egyházi tudományosság nő ki, hitvallási szempontokból tárgyalt történelmi, társadalomtudományi, lélektani, bölcséleti stb. munkák. Egyáltalán nem szabad hamis jelszavak miatt visszariadni attól, hogy Isten ígéje a tudományokkal szemben is érvényre jusson, megadva a tudománynak, ami a tudományé és Istennek is, ami az Istené. A tudomány egyik ága sem lehet érinthetetlen bálvány.

Az egyházi tanítás és az egyházi törvények és szabályzatok.

Az egyház munkáit az egyetemes egyház területi egységeiben az illető egyházegység mindenfokú törvényei és szabályzatai is

tárgyalják és szabályozzák. Az egyházi törvények olyan állapotot rögzítenek meg, amely a tényleges helyzet és az elérendő helyzet között áll. Az elérendő helyzetelet Isten ígéje követeli. Az egyházi egyházi törvények akkor megfelelőek, ha adott körülmények között és időben az Isten ígéje szerinti követelményeket részletezik, mint elérendőt és az attól eltérő állapottól kívánnak megszabadulni. Az egyházi törvényeket az egyházi tanítást illetőleg is *Isten ígéje felé* kell fogalmazni és megvalósítani. Az egyházi tanítás helyzete csak úgy tisztázható, ha végig vesszük az egyes fokozatoknál ebből a szempontból a jelenleg érvényben levő egyházi törvényeinket, rámutatunk esetleges hiányosságukra és értékes elemeikre, melyek Isten ígéjének megfelelők. Ugyanez áll az egyházi tanítást és nevelést szabályozó rendelkezésekre, szabályzatokra és körlevelekre is. Minthogy egyházunk nemcsak a szorosán vett egyházi tanítói és nevelői munkával foglalkozik, hanem egyházi iskoláink is vannak, ki kell terjedni azok törvényeinek és szabályzatainak megvizsgálására is. A törvényes kormányzó és igazgató szervek munkája szintén vizsgálat alá vonandó, amennyiben az egyházi tanítói és nevelői munkájában irányító és ellenőrző szerepük van.

Ezen a vonalon juthatnak érvényre a jövődő törvényalkotásra és szabályzatkészítésre való tekintettel azok a nehézségek és akadályok, amelyekkel az egyházi tanításnak számolnia kell, amelyekkel kapcsolatban az egyháznak kényszermegoldásokat és ideiglenes eljárásokat kell megvalósítania, mindaddig míg az egyházi tanítás azon a területen, körben és körülmények között a lényegének leginkább megfelelően valósulhat meg. Mindezek az akadályok emberiek, időlegesek és éppen azért kikerülhetőek, szemben azzal az egyetlen nagy akadállyal, amelyet a bűn, mint hitetlenség és engedetlenség jelent az egyházi tanítással szemben. *Isten igaz akaratának meg-nem ismerhetése (a megromlott emberi értelem miatt) és megismeri-nem-akarása, a készség hiánya (a megromlott emberi akarat miatt) egyedül Isten Szentlelkének megvilágosító és tanító munkája által hárul el*, amelyet pedig semmiféle tökéletes törvény és szabályzat nem tud biztosítani, de viszont semmiféle nehézség vagy akadály nem tud megakadályozni, ha Istennek azt kegyelemből megadni méltóztatik esetről esetre az egyháznak. Az emberileg leghűségesebb és legalaposabb tanítói munka elmaradhatatlan erőforrása éppen az egyházi tanításnál az Isten Szentlelkéért való állhatatos könyörgés.

M. NAGY OTTÓ

LELKÉSZNÉK SZÁMÁRA

IRJA: VÁSÁRHELYI JÁNOS PÜSPÖK.

A lelkészi család a társadalomban.

A lelkészi család vigyázzon arra, hogy a papi ház ajtaja nyitva legyen a gyülekezet minden rétege előtt és minden hozzáfordulóval szemben a papi ház népe egyformán szeretetteljes és jóakarató magatartást tanúsítson. A gyülekezet tudatában ott él a papi házallal szemben az a felfogás: Ez a ház a mi házunk. Abban lássa a lelkipásztor és felesége ennek a mondásnak a bántó, de épen kitüntető jelentőségét, hogy a lelkészi hajlékban valóban mindenki úgy térhessen be, mintha haza menne. A lelkészi családnak a közvetlen társadalmi kapcsolatokat e szempont szerint szükséges és illendő ápolni. Kísérti ugyanis az a veszedelem a papi házakat, hogy tagjaik azt gondolják, hogy a lelkészi családnak csak a társadalmilag egyszinten állókkal kell barátkozni és társaséletet élni. Nagy kísértés lehet ez és e felfogásból végzetes veszedelmek támadhatnak. Sok helyen megtörténik, hogy a lelkipásztor és felesége csak olyan családokkal barátkozik és tart fenn közvetlen társadalmi kapcsolatokat, amelyek még csak nem is tartoznak egyházunk híveinek családjaihoz, vagy ha odatartoznak is, soha templomba nem járnak, gyermekeiket vasárnapi iskolába nem küldik, közismerten világias gondolkozásuk, pedig egészen természetes dolog, hogy amikor ezt látja a gyülekezet, akkor szükségszerűen le is vonja a következtetést, hogy ha lelkipásztora és lelkipásztorának felesége csak ilyen társasággal és ilyen emberek között érzi jól magát, akkor lelkésze csak kenyérkeresetből szolgál és képmutatás mindaz, amit a gyülekezet számára hirdet. Sok lelkipásztor észre sem veszi, hogy gyülekezetében az ilyen barátkozások miatt lesz egyre bizalmatlanabb szemmel tekintett idegen ember.

Jaj annak a papnak és papi családnak, amelyiknek saját templomot gyakorló, az Anyaszentegyházhoz ragaszkodó hívei között nincsen egyetlen igaz, közvetlen barátja sem. Ha egy faluban nincsen egyetlen református, úgynevezett úricsalád sem, pedig ilyen falu alig van, akkor is van abban a faluban egészen biztosan több olyan evangéliumi értelemben művelt háznép, amellyel a lelkipásztori család közvetlenül barátkozhatik és az ilyen barátkozásból bizonyára áldás száll az egész gyülekezetre. Nem azt mondom, hogy a papi család elzárkózzék a szükséges társadalmi érintkezésről, de azt mondom, hogy közvetlen barátkozásba ne kevered-

jék olyan családokkal, amelyek vele az általa képviselt életeszmény kötelezetetésében lelkileg nem értenek egyet. Ezt jelenti az apostoli figyelmeztetés: Ne legyetek hitellenekkel felemás igában.

A lelkészi családoknak a legközelebbi baráti kapcsolatokot főként egymás között kell fenntartaniok. Amint én az erdélyi gyülekezetek elhelyezkedését ismerem, még a legszétszórtabb gyülekezeteket magukba foglaló vidékeken is kevés áldozatkészséggel ápolni és fenntartani lehet a papi családok között a baráti kapcsolatokat. Egy egész vidék egyházi életét megronthatja az, hogy ha a gyülekezetek tudják, hogy a szomszédos papok és azoknak családtagjai irigylik egymást, rosszat mondanak egymásról és szívesen hallgatják, hogyha szolgatársaikról, vagy azoknak családjáról rosszat mondanak az emberek.

Sokszor mondják és úgyis van, hogy minden gyülekezetben a legjobban megfigyelt ház a papi ház és a leginkább szemmel tartott emberek a lelkészi család tagjai. Bizony számontartja a gyülekezet a lelkészi család életét és a lelkipásztor hiába buzdítja a híveket a templombajáráásra, ha a gyülekezet azt látja, hogy tisztességből külön helyet jelölt ugyan a templomban a papné számára, de a papné hónapokon keresztül családtagjaival együtt hiányzik a templomból, még vasárnap sem látják templomban, nem vesz rendszeresen úrvacsorát és a bűnbánati istentiszteleteket sem látogatja. Adakozásra is hasztalan buzdítja a lelkipásztor a híveket, ha az adakozók sorából következetesen hiányzik a lelkészi család és váltogatják egymást a papnék a gyülekezetben, de nincs egyetlenegy kicsiny úrasztali teríték, amelyik hirdetésként a papnéknak az Úr háza iránt való szerelmét.

Akik ezekről az egyszerű követelményekről megfelelnek, azok egyre keservebben fogják tapasztalni, hogy a kötelességszerű, hivatalos munka önmagában nem fog sokat segíteni a gyülekezeti élet megújításában.

Még egy fontos dolgot! A papi házastársak is emberek és nem angyalok. Férjnek, feleségnek van elég gyarlósága, amit ők ketten nagyon jól ismernek, de amit Isten akaratából együttesen kell elhordozniok. A papi házastársaknak a belső családi élet alakításában bizony naponként kell érvényesíteniök az apostoli intelmet: Szenvedjétek el egymást és bocsássatok meg egymásnak. A lelkészi házastársaknak ezeket a belső nehézségeket és nyomorúságokat már szent szolgálatuk érdekében is a ház falain belül kell elrendezniök. Nem szabad megtörténnie annak, hogy az ilyen belső nehézségeket, bajokat, nyomorúságokat kivigyék házukból. Sokszor megtörtént már, hogy egy egy elkeseredett pap, vagy papné társa hibáját illetéktelen embereknek panaszolta el és ezáltal talán egész életére aláasta társa tekintélyét. Az ilyenektől őrizkedni kell. Papoknak és papnéknak, lelkészek és lelkésznék köréből kell választani bizalmas szíveket, akik előtt panaszait főtárhathják, akikől tanácsot kérhetnek, akiknek segítségét családi nehézségeik elrendezésében igénybevehetik, de sohasem szabad

saját házuk népét pellengérré állítaniok — a kívülvalók előtt. Az apostol megfeddette a korinthusbeli gyülekezet tagjait azért, hogy pogány bíróságok elé hurcolták hitben társaikat és éles szemrehányással fordult szembe velük: Nem tudjátok-e, hogy a szentek a világot ítélik meg és ha ti ítéletek meg a világot, méltatlanok vagytok-e a legkisebb dolgokban való ítéletekre? Milyen mérhetetlen nyomorúsága életünknek, hogy papi házastársak válópereit világi bírók döntenek el és mennyire szomorú, ha papi házastársak egymás bűnét a gyülekezetek tagjai előtt teregetik ki elkeseredett vádaskodások között.

Az elmondottakkal utalni kívántunk azokra a nagy felelősséget jelentő szempontokra, amelyeket a lelkészi családok életében állandóan szemelőtt kell tartani. Ne feledjük, hogy e szempontok megőrzésében épenolyan felelősek a lelkészek feleségei, mint maguk a lelkészek. Lelkipásztoroknak és a lelkipásztorok hitveseinek egyformán tudniok kell, hogy milyen nagy felelősséggel tartoznak családi életük alakításáért Istennek és az Anyaszentegyháznak.

H I R E K

A szentmátéi szórványinternátus. A „Református Jövő“ szerkesztősege még a múlt év folyamán áldásos mozgalmat indított az erdélyi szórványban élő református hívek, főként az anyanyelvű oktatás áldásait nélkülöző gyermekek gondozása érdekében. E munka végzésének előmozdítására diakonisszákat is küldött Erdélybe. Az áldásos kezdeményezés sikerre vezetett. A nemes munkát lelkesen támogatta Bethlen Béla gróf főispán, a széki egyházmegye főgondnoka, aki Szentmátén a kultuszminiszterium támogatásával a szélszörtságban élő, anyanyelvű oktatást igénylő református leányok részére átadta szép udvarházát a hozzátartozó kerttel és jelentős külsőségekkel. A múlt év szeptemberében a szórványinternátus meg is kezdte áldásos tevékenységét. Ötvennél több gyermek nyert kitűnő elhelyezést és nevelést a gondosan vezetett internátusban. Püspökünk június hó 3-án Bethlen Béla gróf és dr. Imre Lajos egyházkerületi belmissziói előadó kíséretében meglátogatta a szentmátéi leányinternátust. A látogatás rendjén örömmel győződött meg arról, hogy az internátust vezető diakonisszák, élőkön Ravaczkzy Máriával, kitűnő és eredményesen szép munkát végeztek. Sok olyan gyermek volt, aki úgy került be az internátusba, hogy anyanyelvén még egy imádságot sem tudott elmondani és ma már ezek a gyermekek írni és olvasni is tudnak magyarul, tisztán beszélnek és lelkesen énekelnek anyanyelvükön és viselkedésükön már is áldásosan látszik a gondos nevelői munkának eredménye. Meglepő az a rend és tisztaság, amely uralkodik az internátusban. A látogatás alkalmával a Püspök ígét hirdetett a templomban, dr. Imre Lajos pedig a gyermekekkel és ifjakkal foglalkozott. A szentmátéi szórványinternátus további támogatása valóban elengedhetetlen kötelessége egyházunknak.

Budapesti gyülekezet az erdélyi szórványokért. A budapesti Szabadság-téri gyülekezet lelkipásztora: dr. Viktor János, megkereste egyházkerületünket és bejelentette, hogy gyülekezete rendszeres védelemben és

támogatásban kívánja részesíteni valamelyik erdélyi szórványgyülekezetet és kész a cél érdekében tárgyalásokat kezdeni. A konventi ülésezések rendjén Püspökünk felkereste a Szabadság-téri gyülekezetet, ígét hirdetett majd a gyülekezet vezetőségével beható tanácskozást folytatott a beindítandó munka érdekében. Úgy Viktor János lelkész, mint dr. Csilléry András, a gyülekezet lelkes főgondnoka, kijelentették, hogy gondoskodni fognak az erdélyi egyházkerületünk által figyelmükbe ajánlott Girolt—kecsetkisfaludi gyülekezetnek rendszeres és állandó támogatásáról és személyes látogatásuk által is kívánják venni a közvetlen kapcsolatot ezzel a gyülekezettel. Valóban ez a legjobb módja annak, hogy nagyobb gyülekezetek úgy az anyaországból, mint elsősorban Erdélyből, eredményesen tudják szolgálni a kicsiny gyülekezetek munkáját a szórványmagyarság, reformátusság megtartása érdekében.

Árvaházunk ügye. Zágonban megnyitandó árvaházunk ügye szépen halad előre. A konvent elnöksége, valamint a dr. Kiss Ferenc áldásos vezetése alatt működő Szeretetszövetség jelentős anyagi támogatást is kilátásba helyezve ígerte segítségét. Egyházkerületünk dr. Darkó Ákos tanácsost Moll Elemér mérnökkel kiküldötte, hogy az orbai egyházmegye vezetőségével és a zágoni gyülekezet képviselőivel megtárgyalja a szükséges építkezések ügyét, hogy mielőbb megnyitható legyen az árvaház.

Az Úrvacsora jelentősége egyházunk életében.*

Erdélyi keresztyén református életünkben az úrvacsora olyan kérdés, mely minden időben különösen foglalkoztatta anyaszent-egyházunk vezető pásztorait. Ez a kérdés elméleti és gyakorlati kérdés, aminek megvilágítása előfeltételezi azokat a szempontokat, melyek mondanivalónkat irányukban meghatározzák. Ezek a szempontok a következők:

1. *Mit kell tudni az Úrt szent vacsoráról?*
2. *Az Úrvacsora kérdése gyülekezetünkben.*
3. *Hogyan készítsük gyülekezetünket Úrvacsora-ra?*

I.

1. *Mit kell tudni az Úrt szent vacsoráról?*

a) *Történeli rész:* Krisztus menybemenetele után, kezdetben az őskeresztyéneknek istentiszteletre szolgáló helyiségeik voltak. A gyülekezet vezetői és Krisztus hűséges követői az alkalom által kínált helyiségekben gyűltek össze. Itt Krisztus szent hagyománya szerint úrvacsorával éltek. Később Kr. u. a II. században alkalmas helyiségeket kezdenek berendezni. Ezeket az Úr házának, gyülekezési helynek vagy, ami a legáltalóbb, ekklesia házaknak nevezik el. Berendezésük egyszerű. Egy kiemelkedő hely a Szentírás felolvasására szolgál, egy faasztal az úrvacsora számára, melyet gyakran osztottak a híveknek. Az úrvacsora kenyérből és borból áll, szent, látható jegyekből és pecsétekből. A gyülekezeti istentisztelet egyszerű. Két részből áll, u. m. a reggeli tanításból, melyen azok vettek részt, akik még nem sajátították el a keresztyén egyház tudományát és az estéi szeretetvendégségből és hálaadásból, melyen az egyház tudományában jártas és tiszta erkölcsű hívek vettek rész. Az úrvacsorát közvetlen a szeretetvendégség után szolgálták ki a püspök felügyeletével a diakonusok és presbiterek. A kiszolgáltatás módja szintén egyszerű volt. Bűnbánattal imádkoztak, részesültek az emberi élet legfőbb javaiban és hálát adtak mindezekért Krisztus által Istennek. Az úrvacsora önkéntes adományozás volt. A maradék a papokat és a szegényeket illette. Akik valamilyen súlyos oknál fogva nem jelenhettek meg az úrvacsora vételnél, azt otthonukban is kiszolgálták. Mindamelltt az úrvacsora

* 1943 április 7-én a kolozsvári egyházmegye lelkesízi értekezletén tartott előadás.

a gyülekezet belső titkos szertartása volt. Az őskeresztyének azt vallották, hogy az úrvacsora jelkép és bizonyosság Krisztus és a gyülekezet között.

Sajnos, idővel ez a lényegében és formájában egyszerű szertartás megváltozott. A szeretetvendégség elmaradt, a ceremóniális cselekmények állandóan bővültek és Kr. u. a III. században az úrvacsora, mint Krisztustól ránkmaradt szent örökség, egyházi tanná változott. Krisztus örök, megmásíthatatlan kijelentése beteljesült: „Még egy kevés ideig veletek van a világosság. Járjatok, amíg világosságotok van, hogy sötétség ne lepjen meg titeket; és aki sötétségben jár, nem tudja, hová megy.” (János 12. R. 35. v.) Mi lett az úrvacsorából? A római katolikusok által ismert és gyakorolt áldozat.

Az úrvacsora lényegi és formai alkotórészei emberi okoskodások által való megváltoztatása sok vitának, szakadásnak és háborúnak lett örökös forrása. Egy pár kirívó példa: Többen azt tartották, hogy az úrvacsora nem egyéb, mint Jézus szenvedésének emlékültnépe. Az úrvacsorát sokan úgy tekintették, mint Krisztussal való, benső emberi akarat által szabályozható emberi (szellemi) közösség. A római egyház hívei ragaszkodtak a kovászos kenyér használatához a görög egyház hívei a kovásztalan kenyeret fogadták el. A kenyér megmaradt kenyérnek, de mások kezében ostya lett belőle. Vitát vitát és szakadást szakadás követett és a végén háború lett belőle. A huszita háború kitörésének az volt az oka, hogy az egyház megtagadta az úrvacsorában levő kelyhet a világiaktól azok pedig erőszakosan követelték.

Az úrvacsora körüli vita szenvedélyesen lángol a reformációban is. Sokszor durva ellenségeskedésé fajul és nem kis mértékben károsan befolyásolja a reformáció egységes evangéliumi kibontakozását. Ezeknek a káros vitalközpontoknak a következményeit mérte fel Kálvin János, aki Isten vezetésével, a Szentírás alapján annyira tisztázta az úrvacsora kérdését, mint senki más. Evangéliumi szigorúságával és alázatosságával kifejezésre is juttattja az őskeresztyének által tisztán megőrzött hitfelfogást, melyet következetesen gyakorolt is.

b) *Eltvi rész.* Kálvin János „A keresztyén egyház rendszere” című művének II. köteté XVII. fejezete alapján az úrvacsoráról való részletes és kimerítő tanításait az alábbiakban próbálom összefoglalni:

Kálvin János ezekre tanít: Isten gyermekei vagyunk, Isten, mint Atya életünk gondjait viseli. Több mint egyszerű Atya, mert Ő többet ad. Legnagyobb ajándéka, kegyelmének záloga, a második sakramentum: az Úrvacsora. Isten nagy ajándékának elkésredett ellensége maga a Sátán. Ködöt, sötétséget bocsájt a hívő lelkekre, hogy Isten legnagyobb ajándékát a maga igazi mivoltában ne láthassuk. Ne birtokolhassuk, mert enélkül az isteni ajándék nélkül a világ szegény, erőtelen és kiszolgáltatott. A mindenkori keresztyén egyház feladata: szakadatlan küzdelem Isten aján-

dékának birtoklásáért, mert enélkül nincs keresztyén élet, munka és győzelem. Azért az úrvacsora nem egyéb, mint Krisztussal való reális és misztikus közösség kialakítója a gyülekezetnek, másfelől a hívek életének. Ennek a benső közösségnek látható jegyei: a kenyér és a bor. Ezeket a látható jegyeket szentelte meg Krisztus életével. A kenyér és a bor jegyeivel, melyet az úrvacsorában magunkhoz veszünk, Krisztus egyetlen örök áldozatában részeaulünk. Vegyéték, mert ez az én testem és vegyéték, mert ez az én vérem. Krisztust vesszük lelki szánkhoz a látható jegyek képében. Az úrvacsora nem csak látható szent jegyek, hanem egyben pecsét is, mely által Krisztus minket az örökéletre elpecsétel. Azért az úrvacsorában Krisztus Lelke és ereje az, amivel minket megszabadít a kárhozatal hatalmától. Krisztust az úrvacsorában tehát nem korporáliter, hanem sakramentaliter vesszük magunkhoz.

Az úrvacsorában Krisztus nem csak az egyes ember, hanem az egész bűnbánó gyülekezet Megváltója. Szép az a hasonlat és helyes, hogy a nap azért sugározza fényét, hogy termésbe boruljon a világ, mert Krisztus is azért sugárzik Lelkével a gyülekezetek felé, hogy a lélek ereje által a gyülekezet vagy egyház Istenországának építésében termékeny munkát végezzen. Azért a II. Helvét Hitvallás szerint ez a vér nélküli szent vacsora betegeknek orvosság, bűnösöknek vigasztalás, szegényeknek ajándék. Krisztus e sakramentuma nélkül a hívő elsovad és a gyülekezet semmivé lesz. Kálvin éppen ezért sürgeti az úrvacsorával való gyakori életet. Szerinte minden héten a hívő ember úrvacsorával kell éljen s akik ez alól magukat könnyelműen kivonják, azokkal szemben erélyes rendszabályokra van szükség, mert az ilyen egyháztagok a gyülekezet örökös lázítói és rendbontói.

A mostani válságos időkben körülöttünk minden megrendül. Csillogó templomok tornyai omolnak a porba, oltárok esnek szét darabokra és a megrendült emberi elme szédülten, tehetetlenül vergődik meghasonlásának világában. Nektünk megmarad az egyszerű faasztal, rajta az úri szent vacsora és bizony, bizony mondom, hogy boldogok lesznek azok, akik a mennyei kenyérrel táplálkoznak az örökéletre és azt az italt használják, mely átkos világi szomjúságukat eloltja örökre.

II.

2. Az Úrvacsora kérdése gyülekezetünkben.

Láthatjuk az elmondottakból azt, hogy az úrvacsora kérdése milyen fontos a gyülekezet és az egyház életében. Az úrvacsora, ahol nem áll a gyülekezeti élet központjában, ott a gyülekezeti élet sovad. Olyan gyülekezet lelkésze vagyok, ki egyházközségében ezt nem egy esetben tapasztalta. Híveim sokáig az úrvacsorát és annak kiszolgáltatását lélektelen üres ceremóniának tartották. Ezért kevesen vettek részt és nem tulajdonítottak különösebb fontosságot az egésznek. Többször arra figyelmeztettek községem illusztris tagjai,

hogy mire való az úrvacsoraosztást még a legnagyobb hidegben is olyan komolyan venni? Régebb nem csináltak olyan nagy dolgot belőle. Általában, amint azt a lupényi gyülekezetben is tapasztaltam, nagy súlyt helyeztek arra, hogy a pap az ágendás könyvben levő szerzetelési Igének a magyarázatát a kezdet kezdetén jól hangsúlyozza ki, mondván: félre a méltatlanoknak az úrasztalától. Az úrvacsora magabizó, tökéletesen jó egyháztagokért van. Az ilyen tagok (szép számmal vannak minden gyülekezetben) nem érzik szükségét az úrvacsorával való gyakori élésnek és ritkán vonulnak fel a megalázkodás helyére. Régi anyakönyvünkből olvasom: „O a hivek miatt sokat szenvedek, amit viszontég nem kívánok nekik.” A régi jó irigylésre méltó világban egyik lelkész elődöm a presbitérium előtt kijelentette, hogy el kell hagyja a gyülekezetet, mert hite szerint nem tudja Krisztust szolgálni. Ezeket a példákat azért említettem fel, mert hozzájuk hasonlóan nekem is egy ilyen áldástalan egyházi életben kellett élnem. Az örökös civakodás, az állandó izgatás és jelentgetés Kálvin szavait igazolja. Olyan az ilyen gyülekezet, mint a beteg ember. Ágyban fekszik, nem tud dolgozni és másokat sem hagy. Mindig kér, mindig panaszkodik, mindig jár a szája, de ő maga tehetetlen. Az úrvacsorához szükséges bort mindig az egyház pénzéből vették és amikor arról volt szó, ki ad jószándékkal, ilyen az egész faluban nem akadt. Sokszor keserűség szorította a torkomat azért, hogy egy olyan gyülekezet pásztorja vagyok, aki az úrasztalától sajnálja a pénzét.

Ime a felsorolt panaszoknak mi a magyarázata? A gyülekezet nem élt helyesen az úrvacsorával. Az úrvacsora nem állt a gyülekezeti élet központjában. Jó lenne ezt a kérdést minden gyülekezetben megvizsgálni és segítséghez folyamodni.

A mi egyházunkon úgy segített Isten, hogy észre sem vettük hirtelen. Elvégeztem előírás szerint az úrvacsoraosztást és az Úr erőt adott, hogy nem lankadtam el ebben a munkában. Én csak ennyit tettem, de többet az Úr! Hiveim lassan éledni kezdenek. Szívesebben járnak a templomba és úrvacsoraosztáskor többen jelennek meg és komolyabb, bensőségebb az egész magatartásuk. Két éve önként adják a kenyeret és a bort. Minden év elején az első közgyűlésen felteszem a kérdést: Kik járulnak adományukkal az év folyamán az úrasztalához? A jelentkezők neveit fellrom. Első esztendőben bátortalanul jelentkeztek, de jelentkeztek. Ebben az esztendőben már méltatlankodás is történt amiatt, hogy az adakozók közé nem tudtak belépni. Három esetben az is előfordult, hogy Kolozsvárra szakadt hiveink bort küldtek az úrasztalára. Éddig csak kis cipót adtak, pedig a jó termékekkel lett volna és most, hogy gyenge, rossz gazdasági esztendő következett a jó után, kalácsésztaból sütött kenyeret küldenek. Ahogy a kenyér nő, úgy nő a hivek gyülekezete. Nem tudok eléggé hálás lenni amiatt, hogy lassan, de sokkal gyorsabban, ahogy azt gondoltam volna, kezd megszűnni a civakodás, az izgatás, a jelentgetés és akik gyógyulnak, kezdenek felkelni a betegek mellől. Milyen boldogság

ez és minden lelkipásztoré. Csak vegye a fáradságot magára örömmel. Nagyheteken találjon módot arra, hogy ha rövid ideig is, de együtt lehessen a gyülekezettel és készítse azokat az úrvacsorához.

Sokszor, templomi szolgálatom alkalmával ránézek az egyszerű kerek asztalra, mely fölött búzakalászból font korona függ. Ez a mi igazi oltárunk. A megfeszített töviskoszorus Krisztus megjelenési helye. Szinte látom, amint a töviskoszorút letépi vérző homlokáról és a magasból e világra dobja. Minden egyes tövisszúrás a világ gyógyíthatatlan sebe. Körülnéz gyülekezetünkben és ahol búzakoszorút talál az ő asztala felett, azt megáldja, amint egykor tette. A nagy válság idejében csak az ő asztalához menekülhetünk és mindnyájan hittel bizonyosságot tehetünk arról, hogy nehéz nemzeti sorsunkban erről az asztalról kapjuk azt a megfizethetetlen isteni efedelt, amely nemzetünk színe-javát megtartotta és az örökéletre táplálja.

III.

3. Hogyan készítsük gyülekezetünket Úrvacsorára ?

Két módszer áll rendelkezésünkre. Az első egy általános módszer és a második egy különleges módszer.

a) Az általános módszert, anyaszentegyházunk életének minden vonatkozásában kell alkalmazni. Elsősorban istentiszteletek alkalmával, szövetségi munkák keretében (férfi, nő, fiú és leányszövetség, vasárnapi iskola és vallásoktatás keretében.) Az apostolok cselekedeteiről írott könyv utasítása szerint, mindig a megfeszített és feltámadott Krisztust kell hirdetni. Ebben a munkában nagy szabadság áll rendelkezésünkre. Az élet bármilyen kérdésében fel kell világosítani arról, hogy ami emberi az megromlott és megítéltetett, nincs más út a szabadulásra, mint maga a Krisztus. Anyaszentegyházunk sürgető szava: Ne kételkedj, ne ingadozz, ne késs a megtéréssel, hanem kövesd azt, aki téged megszabadít. Igen fontos a lelkipásztor példaadó cselekedete. Isten ezt elsősorban tőlünk várja és ettől teszi függővé eredményes munkásságunkat. Ha ezeket a felsorolt dolgokat szem előtt tartjuk és céltudatosan munkálkodunk, hiveinket állandóan készítsük az Úrvacsorára.

b) A különleges módszert hitvallásunk és egyházi törvényeink alapján megszerkesztve készen kapjuk. Alkalmazása szűkebb keretek között mozog. A lelkipásztor ennek a módszernek az alkalmazásánál kevesebb szabadsággal rendelkezik. Ez a módszer az úrvacsorára való előkészítést és annak véghezvitelét irányozza és szabályozza. Alkalmazása a mindenkori bűnbánati hetekkel kezdődik. Az előkészítés anyaga nem szabad szétágazó irányban haladjon, hanem csupán előkészület az úrvacsorára. Nagy mulasztás és hiba az, ha a gyülekezetek nem veszik komolyan a bűnbánati istentiszteleteken való megjelenést, mert egy merészebb állítással azt is mondhatnám, hogy az ilyen könnyelmű emberek nem ked-

vesek Krisztus szent arca előtt. Úrvacsoraosztáskor ragaszkodjunk Ágendás könyvünk kötött szövegéhez, hogy az minden gyülekezetben egyforma keretek között történjen és hivenk a megszokott és ismerős imádságokba lelkiileg bekapcsolódhassanak. Természetesen itt is van és kell legyen különbség abban az esetben, ha alkalmilag rendkívüli időben, vagy betegeknek osztunk úrvacsorát. Ilyenkor a megszabott keretek közé beleilleszthessük mondanivalónkat. Egyházi felfogásomnál fogva helytelenítem az olyan imádságos könyvek megjelenését és engedélyezését, amelyek az úrvacsoraosztás alkalmával elmondandó különféle imákat tartalmaznak.

Mondanivalómat azzal zárom: ... hogy akár élünk, akár halunk, nem magunknak élünk és nem magunknak halunk, hanem Jézus Krisztusnak, ki drága vérével minden mi bűneinkért tökéletesen eleget tett, a Sátán hatalmától megszabadít, Szent Lelke által biztosít az örökélet felől —, hogy mint tulajdonai — Ő neki éljünk és akarata szerint munkálhassuk Isten országát.

NAGY JÁNOS.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Adatok, megjegyzések.

Népdal a csendesnapon.

Egyik középiskolai csendesnap beszámolóban olvassuk, hogy az ifjúság legnagyobb élménye a csendesnap programjában lefolyt dolgok között az volt, mikor népdalokat énekeltek el együtt. Hasonló jelenség egy másik helyen elhangzott azon vélemény, mely szerint a Zengjen Hálaének c. énekeskönyvben foglalt énekeket nem helyes énekelni, mert azok nem népi eredetűek. Mind a két dolog felveti azt a kérdést, amelyet tisztázni kell a keresztyén református evangéliumi munka szempontjából: milyen viszonya van ennek a munkának a kultúrának és éppen itt a népi kultúrának a termékeivel és ápolásával.

Ma nagyon szeretik emlegetni azt és hivatkozni arra, hogy a népi gondolatnak, a népi irodalomnak és iránynak főképviselői református emberek és szeretik sokan ezt az irányt úgy tüntetni fel, mint amely lényegében református és viszont a református szellemet úgy tüntetni fel, mint amely lényegében azonos a népi gondolattal. Ez a felfogás teljesen hamis és mint ilyen nemcsak az evangéliumnak árt, hanem a népi gondolatnak is. Tény az, hogy a reformáció, amikor történetileg is és mint elv is, vallja azt, hogy minden lélek személyes adottságai körében és birtokában köteles Isten szolgálatára állani, megbecsülve azokat az adományokat, sajátosságokat, amiket Isten neki adott, mert Isten ebben a világban, ennek kötelességei, feladatai és lehetőségei között követeli az emberi élet szolgálatát, akkor megadja a módot arra is, hogy minden nép a neki adott talentumok és értékek birtokában szolgáljon Istennek, felajánlva azokat az ő szolgálatára. Ugyanakkor azonban Isten Igéje tiltakozik az ellen, hogy ezt az Igét bármiféle népi értékkel, adottsággal, képességgel azonosítani lehessen, hogy bármely nép is ezeket az adományokat olyanoknak tekinthesse, amelyek önmagukban értékesek Isten előtt. Minden emberi bűn alá van rekesztve és csak akkor válhatik Isten előtt használhatóvá, ha azt neki átadjuk, vagyis ha magunkat megtagadva a Krisztus váltságában keressük egyedül a magunk élete megtartását.

Két dolog ellen kell tehát tiltakozni: az *egyik*, hogy bármely irányt, véleményt, felfogást Isten Igéjével *azonosítsanak*, hogy a református hitvallást és szellemet, amely nem más, mint Isten egyedül hit kapható ingyen kegyelméről szóló bizonyoságtétel, bármiféle emberi gondolattal felcseréljék, és a *másik*, hogy bármely irányt vagy felfogást *kivonjanak* Isten ítélete alól, önmagában szentnek és értékesnek tartanak és abszolutizáljanak.

Mi most ennek a gyakorlati következménye? Először az, hogy az egyházi munkában *van egy bizonyos helye* és jelentősége annak a törekvésnek, amely a nemzeti és népi élet értékeire akar ránevelni, azok megbecsülését és továbbfejlesztését követeli, mert az Ige szolgálatában azoknak az adottságoknak a használatára van szükség, amelyek között éppen a mi népünk számára kell az evangéliumot hirdetni. Az evangéliumi munkának tehát feladata nem az, hogy ennek a műveltségnek anyagát nyújtsa, hanem az, hogy megadja azokat a *szempontokat*, ahogyan Isten Igéje alapján ezeket az értékeket nézni és használni kell. Másodszor, hogy mivel ezek az értékek és adottságok nem abszolútok, *nem szabad csak ezekre szorítkozni* az Ige szolgálatában, hanem igénybe kell vennünk azokat is, amelyek bennünket a keresztyénség egységében, az anyaszentegyház nagy közösségében összekapcsolnak más népekkel, tehát nem korlátozhatjuk magunkat az Ige szolgálatában csak a magyar nép szellemi kincseinek használatára. Harmadszor, hogy ezek az adottságok *csak eszközök* az Ige szolgálatában, az Ige fölülük független, tehát az evangéliumi munka nem azonos a nemzeti és népi kultúra szolgálatával. Végül, hogy mivel a nemzeti kultúra szolgálatának más terei s erre a munkára más eszközök és szervek is állanak rendelkezésre, helytelen dolog azokat az *alkalmakat*, amelyek az Ige szolgálatában nekünk megnyílnak és amelyekben az Isten üdvözítő evangéliumát kell hirdetnünk, azzal tölteni és arra használni, hogy akkor olyan dolgokkal foglalkozunk, amelyek a lelkek figyelmét éppen az evangéliumtól elvonják.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

A reklám és propaganda a keresztyén munkában.

Mi a helye és van-e helye a keresztyén munkában a reklámnak és propagandának? Egyáltalában milyen eszközökkel lehet élni az Ige szolgálatában, hirdetésében, hogy azok megfelelőek legyenek, ne sértsek az Ige méltóságát? Ez a kérdés ma gyakran felmerül, mikor a világi lapok, munkák és mozgalmak versenyében a reklám és propaganda ezerféle eszközei állanak előttünk. Helyes-e az evangélium méltóságára való hivatkozással kiszolgáltatni egyházunk tagjait annak, hogy csak ezekről a világi munkákról szerezzenek tudomást, csak ezeket vegyék észre? Nem kell-e azokkal az eszközökkel élni, amelyeket maga az élet vet elénk?

Ez a kérdés a mi erdélyi munkánkkal kapcsolatban annál inkább felmerül, mert ez a munka mindig idegenkedett ilyen eszközök használatától, s így sokszor úgy látszik, hogy elmarad hatásában olyan, kétségtelenül evangéliumi ügyet szolgáló más munkák mögött, amelyek, feltűnő hirdetésekkel, országos megmozdulásokkal, nagy akciókkal, a modern élet sokféle eszközével élnek. Sokszor szemrehányás, vagy lekicsinylés is hangzik fel sokak részéről azért és azon felfogás ellen, amely ezeket az eszközöket nem tudja vagy nem akarja használni s így ezzel elmulasztja meg-

nyerni azokat, akiket ilyen eszközökkel, propagandával meg lehetne nyerni a Krisztus ügyének.

Kétségtelenül bizonyos, hogy az Ige szolgálatának *fel kell használnia* azokat a módokat és lehetőségeket, amelyeket az a világ és élet nyújt, amelyben az Ige hirdettetik. Ezt mutatja a Biblia és az egyház története. Azért szokták mondani a sajtó mai nagy jelentőségére utalva, hogy „Pál apostol, ha ma élne, újságíró lenne.“ Az az evangéliumi munka, amely nem tekint az eszközökre, amely nem veszi figyelembe a helyi és idői, Isten által nyújtott lehetőségeket, nem cselekszik helyesen. Van azonban ennek az igénybevételnek egy korlátja és ez maga az Ige. Isten Igéjét *nem hirdethetem úgy, mint egy világi vállalkozást*, nem szolgáltatatom ki emberi tetszésnek vagy nemtetszésnek. Az ige szolgálata nem propaganda, nem terjesztése valami emberi gondolatnak, nem az emberek megnyerése egy emberi terv számára. Isten országát, Isten Igéjét mi nem terjesztjük, hanem hirdetjük, nem „nyerünk meg“ és nem „térítünk“ embereket — ahol ez a Bibliában előfordul (II. Kor. 5:11.) ott is idézőjelben gondolható, mert szemrehányás volt Pál ellen — mi egyszerűen hirdetjük az Igét, amelynek hisszük, hogy van hatalma, reklám és propaganda nélkül is, megnyerni a Krisztus számára azokat, akik kiválasztottak.

És itt van egy dolog, ami bennünket meg kell ezekben akadályozzon és amely eltiltja nekünk ezen eszközök használatát: mi *hiszük azt*, hogy csak az jöhet az Atyához, akit a Fiú vonához, hogy nekünk nem egyesületek és mozgalmak számára kell „megnyernünk“ a lelküket, hanem *veleánk* *laz* *van* *bizva*, hogy gondoskodva arról, hogy mindenki meghallhassa az Igét, bizzunk a kegyelem megragadó hatalmában. Az első keresztyén gyülekezet történetében olvassuk: „akik örök életre elválasztottak voltak, hívének.“ Hívő bizonyosságtétellel állunk ebben a világban s tudjuk, hogy akit egyszer Isten elválasztott, az hinni fog és megtalálja őt igénytelen szavaink nyomán is, anélkül, hogy propaganda és reklám eszközeivel akarnánk élni.

Az ifjúvezető kérdése.

A tavaszi ifjúsági konferencia beszámolóján hangzott fel egyik résztvevő figyelmeztetése, amely arra utalt, hogy az ifjúság ne várjon mindig mindent az idősebbektől, hanem saját maga is érezze meg a felelősséget, amelyet Isten Igéje éppen az ifjúság más tagjaiért elébe állít s azzal az erővel, amellyel egyik ifjú a másik lelkére hathat, vállalja a munkát az ifjúság között. Ez a beszéd — nem abban a formában hangzott el, ahogyan egyik egyházi lapunk tudósítása azt kiélezetten, mint az ifjúságnak az idősebb vezetőktől való idegenkedése gyanánt állította be — világosan rámutat arra, hogy az ifjúság a maga tagjai iránti felelősségét és pedig keresztyén felelősségét érzi és vállalni akarja. Vegyük most hozzá ehhez azt a tényt, hogy a Leventemozgalom jelen évi munka-

tervében különösen nagy súlyt helyez az ifjűvezetők kiképzésére, ami szintén ennek a felelősségvállalásnak előmozdítására szolgál. Mind a két dolog felvet egy kérdést, ami a mi ifjúsági munkánkban is lényeges szerepet játszik, és ez az: milyen feladata van magának az ifjúságnak az ifjúság közötti szolgálatban. Lehet-e egy ifjúsági mozgalmat, vagy munkát teljesen az ifjúságra bízni olyan értelemben, hogy abból kizárjuk azokat, akik már ezt az életformát áthaladták? Helyes-e, ha az ifjúságot arra neveljük és arra hatalmazzuk fel, hogy nemzeti élet és közélet kérdéseiben a maga véleményét megalkossa, s ennek a véleménynek döntő jelentőséget és érvényt igyekezzék szerezni? Helyes-e azt mondani, hogy az ifjúság közötti munkát csak az ifjúságnak kell irányítani és végeznie s onnan ki kell zárni azokat, akik egy másik életformához tartoznak? Ezen kérdések különböző formában, főképen nem az evangéliumi szellemű ifjúsági megmozdulások és munkák körében más és más megoldással állandóan fennforognak.

Ezeknél a kérdéseknél a következő szempontokat kell tekintetbe vennünk: A theologiai szempont arra mutat rá, hogy *Isten az Ige szolgálatát nem köti egy bizonyos életformához*, mint ahogyan azt több helyen a Bibliában is láthatjuk, legélesebben a Jeremiás esetében, csak ahhoz, hogy aki őt szolgálja, az teljes szívvel és teljes étellel szolgálja. Nem lehet tehát azt mondani, hogy akár az idősebbeknek, akár az ifjúságnak az Ige szolgálatában az ifjúság között az Ige szempontjából valami előnyük lenne. A döntő kérdés itt az, mennyire érezte meg a felelősséget az illető ezért a szolgálatért. Ha ezt megérezte, ha Isten Isten Igéjét akarja szolgálni, felhasználhatja Isten az öregeket a fiatalok, (Pál és Timótheus) a fiatalokat az öregek (Sámuel és Éli) közötti szolgálatban is. A másik szempont a lélektani, amely arra tanít, hogy egyrészt az ifjúsághoz tényleg az *ifjúság áll legközelebb* — bár meglehet, hogy éppen azért ez akadályul is szolgál neki — másrészt éppen az *ifjúság életformájában* még vannak olyan vonások, amelyek számára csak bizonyos körben teszik a szolgálatot lehetővé.

Ez most a munkára nézve a következőket jelenti: Először azt, hogy helytelen úgy egyházi, mint közéleti kérdésekben az *ifjúságtól várni a döntő szót* és az ifjúságnak tulajdonítani a döntő jelentőséget. Az ifjúságra ezekben a kérdésekben szükség van, mert vele Isten egy egyház és nemzet életében a kezdeményezés bátorságát, a megalkuvás és helytelen óvatosság nélküli érvényesítését az igazságnak akarja szolgáltatni, de nem adta meg neki Isten a kérdések mélyébe való látását, a megfontoltságot, a következményekkel való számolás képességét. Azért az ifjúság feladata a kérdések alapos tanulmányozása, a mélybe való lehatolás, a keresés és az igazságért való kitartó küzdelem. Másodszor látni kell, hogy a munkában az ifjúság csak úgy tudja a maga feladatát betölteni, ha abba *elmélyül*, ha azt, mint életformája is követeli, így mondhatnánk, eschatologikus tekintettel nézi, vagyis bizik a legmagasabb cél elérhetőségében és erre rá tudja áldozni az életét.

Ezért nagy gondot kell fordítani arra, hogy az ifjúság a maga feladataiban ne elégedjék meg jelszavakkal, amelyekből pár év alatt kiábrándul, hanem lásson bele a jelszavak mélyén rejlő igazságba, keresse az örökkévaló dolgokat, tehát nagy gondot kell fordítani az ifjúság lelki nevelésére, amely nélkül az ifjúvezetőből zsarnok és önkényúr, az ifjúsági egyesületi munkásból propaganda-hős, a közéleti hangadóból üres handabandázó népvezér lesz. Ilyenekre sem a nemzetnek, sem Isten ügyének nincs szüksége. Harmadszor, örvendeni kell annak, ha az ifjúság keres, ha felelősséget vállal, ha mások között szolgálni akar, ha nagy kérdések iránt érdeklődik, és ezt a keresést igyekezni kell komoly kutatássá s tanulmányozássá, a szolgálatot önfeláldozássá, a felelősséget Isten előtti ítélethordozássá, az érdeklődést mélységes és öntudatos tusakodássá tenni az ifjúság lelkében. Ha ez nem lesz belőle, ezek értéktelenek maradnak.

Az ifjúsági munka az ifjúság munkája az ifjúság között, ez nem azt jelenti, hogy az ifjúság azt teszi, amit maga lát csak helyesnek, de azt sem, hogy pórázon vezetve teljesíti a másoktól kapott parancsot, hanem azt, hogy az ifjúság és az idősebb nemzedék ebben a munkában eggyé léve együtt keresi azt, aminek mindketten a maguk életformája szerint engedelmességek: Isten akaratát és hogy az ifjúság ebben a munkában bizonyosságot tesz a maga testvéreinek arról, ami nála is és minden embernél nagyobb: a megváltó kegyelemről.

I. L.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

VASÁRNAPI ISKOLA

A vasárnapi iskola helye és nélkülözhetetlensége a gyermekhez szóló igehirdetésben.

Az a tény, hogy még mindig vannak közöttünk olyanok, akik nem látják a vasárnapi iskola jelentőségét, értelmét és nélkülözhetetlenségét a gyermek életében, indít arra, hogy újból és újból szóljunk és felszólaljunk a vasárnapi iskola érdekében. Ez alkalommal arról szeretnék beszélni, hogy hol van a helye a vasárnapi iskolának abban az igehirdetésben, mely a gyermekhez szól, hogy ezáltal meglássuk annak nélkülözhetetlenségét. Ezért röviden sorra veszem azokat az alkalmakat, ahol Isten Igéje a gyermekhez szól.

Mindenekelőtt azzal kell tisztában lennünk, hogy az egyháznak egyetlen tevékenysége van: az igehirdetés, ugyanannak az egy Igének a hirdetése, mely egyformán szól férfihez-nőhöz, gazdagnak szegényhez, felnőttnek-gyermekhez, Isten az emberhez szól és bűneiből ki akarja ragadni. Ez az ember, akkor is ember, ha felnőtt, vagy ha gyermek; ember, akin uralmat vett a bűn. A világ meglátása szerint lehet különbség bűn és bűn között, de Isten Igéje csak egy bünt ismer: az ember lázadását Isten ellen. Ez a lázadás pedig a gyermek-korban éppen úgy végbemegy, mint a késő öregségben, csak a gyermeknél kisebb körben, mint ahogyan élet-horizontja is korlátozottabb, a felnőttnél pedig nagyobb és rombolóbb formában. A bűn és annak természete azonban mindkettőnél ugyanaz. Éppen ezért Isten éppen úgy ítél a gyermek felett, mint ahogyan a felnőttet is ítélet alá vonja. De tovább: Isten éppen úgy akarja adni a kegyelmet a gyermeknek, mint a felnőttnek. Talán azt mondják némelyek, hogy a gyermekben sokkal kevesebb a büntudat, mint a felnőttben és ezért a kegyelmet is sokkal kevésbé érti meg, mint a felnőtt. Ez téves állítás, de ha elfogadjuk igaznak, akkor is az az ellenvetésünk, hogy éppen azért kell hirdetnünk a gyermeknek Isten Igéjét, hogy bűneire eszméljen és ezáltal odaforduljon a kegyelem felé. Ezért a gyermeknek való igehirdetés éppen annyira szükséges, mint a felnőttnek és ugyanúgy csak a kegyelemről szólhat, ami megjelent a Jézus Krisztusban. Isten szándékát hamisítjuk meg és vétkezünk a gyermek ellen, ha a gyermek kicsinységének és viszonylagos ártatlanságának ürügye alatt az igehirdetést felcseréljük mese-

mondással vagy lapos erkölcsi tanításokkal, melyeknek csak külsőleges és igen távoli kapcsolatuk van a Szentírással, Isten Igéjével.

Az ember meg van mentve, ha elfogadja Isten kegyelmét, de nincs számára mentség, ha visszautasítja ezt a kegyelmet. Nemcsak azért, mert nincs más út a bűntől való szabadulásra, hanem azért is, mert a kegyelem visszautasításával újból megsértette Istent. Nem védekezhetik az ember azzal, hogy nem volt módja a kegyelem elfogadására, vagy hogy nem értette meg Isten Igéjét, mert Isten kegyelménél az a csodálatos, hogy nemcsak meg tud menteni, de Isten olyan találekony a kegyelem odanyújtásában, hogy a biztonságok egész fellege vesz körül minket és bármerre fordulunk, Isten mindenütt kínálja felénk a kegyelmet. Az a találekonyosság, mellyel Isten minket megkeres, indítja az egyházat arra, hogy az embert a maga adottságai között keresse meg és felhasználjon minden útat, amelyen az embert megközelítheti. Így nem elégszik meg az egyház a vasárnaponkénti istentisztelettel, hanem felkeresi a hiveket otthonukban, hívogatja a hétköznapi munka után bibliárára és pedig külön férfiakat, külön nőket, külön felnőtteket, külön ifjakat és külön a gyermekeket. Micsoda felelősség nyugszik a vállunkon, ha arra gondolunk, hogy nem használunk ki minden eszközt Isten Igéjének hirdetésére, amikor pedig Isten maga nemcsak akarja ezt, hanem erre Ő maga példát is mutatott. Ez a felelősség nyugszik rajtunk, ha elhanyagoljuk azt a drága alkalmat, amelyet Isten a vasárnapi iskola munkájában ad nekünk az Ő Igéjének hirdetésére. Valami pótolhatatlan hiány születik meg ebből, mert a gyermek egy helyen se hallhatja az Isten hozzá intézett üzenetét abban a formában, ahogyan az a vasárnapi iskolában hangzik felé. Szabad-e akkor visszautasítanunk ezt az alkalmat? Nem joggal szólhat ez esetben a gyermek: én értem nem tettem meg mindent, hogy Isten kegyelmét elfogadjam! Nem joggal vádol ez esetben minket az Isten, Akit elhallgattattunk, amikor Ő a vasárnapi iskola sehol máshol fel nem található útját nekünk adta és mi azt nem használtuk fel? Fel kell tennünk tehát a kérdést: mit nyújt a vasárnapi iskola, amit nem találhatunk meg a gyermekhez szóló más igehirdetési alkalmaknál?

A vasárnapi iskolán kívül Isten Igéjét a következő alkalmakor szólhatjuk a gyermeknek: vallásoktatás, gyermekistentisztelet, vagy a rendes istentisztelet. Nem beszélek most a gyermekpásztorációról, mely munka a négyesemközötti igehirdetéshez tartozik.

A vallásitanításban nagyon kötött keretek között mozog az igehirdetés, több oldalról nézve is. Egyrészt, mert egy bizonyos meghatározott *kötelező* anyagot kell átadni a gyermeknek. A hangsúly a vallásoktatásban azon van, hogy a gyermek az előírt anyagot megtanulja. Itt tehát nagyon kevés alkalom van arra, hogy az anyagot elmélyítsük és a gyermeket a maga személyes életében az Ige mértéke alá állítsuk. Másrészt hozzá vagyunk kötve a ki-

szabott órához. Amikor letelik az óra, át kell adnunk a helyet és a gyermekeket a tanítónak. Tovább pedig: nem jut szóhoz a gyermek önkéntessége, hanem kötelességnek tekinti a megtanított anyagot valóban megtanulni. Itt ugyan nincs kizárva a gyermek személyes részvétele, sőt arra kell fektetnünk a hangsúlyt, hogy a vallásitanítás a gyermek minél eredményesebb bevonásával történjék, de nincs biztosítva még sem az önkéntes jelleg, hanem az igehirdetés az iskolai tananyag kötöttségét és az iskolai fegyelem vonását hordozza magán.

A felnőttek istentiszteletét a gyermek nem teheti teljesen magáévá, mert ha egyes mondatokat meg is ért a prédikációból, vagy az imából, de teljesen nem érti meg és így az istentisztelet jelentőségét legfeljebb sejtí, de nem érti meg, de semmiesetre se hatol hozzá közel az igehirdetés vagy az ima, mert bennük olyan emberi szükségerekről van szó, amelyeket ő nem ismer. Nem mások a felnőtt ember szükségerei sem, mint a gyermeké, de mivel a gyermeknek a szükségéről való tapasztalata sokkal kisebb körben és más formák között mozog, mint a felnőtteké, ezért a gyermek nem tudja, hogy ugyanarról az egy szükségéről van szó a felnőttéknél is, mint sajátmagánál. Így a felnőttek istentisztelete csak annyiban fontos a gyermekre nézve, hogy megszokja annak formáit és nevelődik a jövőbeni kultuszközösségre, melynek komolyságát önkénytelenül érzi.

Ha a felnőttek istentiszteletében a gyermek nem vehet részt teljes értelmével és egész életével, úgy maradna a gyermekistentisztelet, melyben megkaphatná azt, amit a vallásoktatás nem nyújthat. A gyermekistentisztelet tényleg kiegészíti a vallásitanítást azon nagy hátrányát, hogy benne az önkéntesség indítja részvételre és helyettesítheti többé-kevésbé a felnőttek istentiszteletét is, mert a gyermekek *kultusz-közössége* jelenik meg a gyermekistentiszteletben. Azonban maga a felnőtt ember sem elégedhet meg az istentisztelettel, mely a templomban folyik le, mert kevésbé juthat szóhoz a személyes kérdések megválaszolása. Ezért a felnőtteket is bibliáórákba tömörítjük, ahol a személyes szükségeket viheti a felnőtt Isten Igéjének világosságába a hívek testvéri közösségében. Mint ahogyan minden vasárnapi istentiszteletnél a gyülekezet azt kénytelen hallgatni, amit az igehirdető mond és annak nem tehet fel kérdéseket, úgy a gyermekistentiszteletnél sem vetődhetnek fel minden egyes gyermek külön személyes kérdései. Már pedig erre szükség van, mert az Isten kegyelme is különböző formákat talál arra, hogy az ember életében megjelenjen, mégpedig aszerint, hogy az ember hol érzi legerősebben a bűn hatalmát, a kísértés lehetőségét. Így a gyermekistentiszteletből is hiányzik valami vonás, még pedig igen fontos: a személyesség vonása.

Kell tehát egy olyan igehirdetési alkalom, ahol az önkéntesség, szabadság és a személyesség vonása megtalálható, hogy a gyermek minél több és minél bőségesebb alkalmat találjon az Istennel

való találkozásra és a hozzá legközelebb eső módon legyen minél erősebb tapasztalata: valóban, rajtam csak Isten kegyelme segít, de tényleg segít és csodálatos módon, éppen úgy segít, ahogyan nekem a leginkább szükségem van rá. Ez az igehirdetési alkalom: a vasárnapi iskola. Olyan vonásokat hordoz magán, amik nélkülözhetetlenek, hiszen Isten is ezeket az utakat teremtette meg az ember megtalálására, viszont pedig ezeket a nélkülözhetetlen vonásokat nem lehet megtalálni sem a vallásitanításban, sem pedig a gyermekistentiszteletben, vagy éppen a felnőttek istentiszteletében. E mellett pedig a vasárnapi iskola a maga beállítottságával egyszerűsége mellett elősegíti a másik kettőt, a vallásitanítást és a kultúrák közösségeit, hogy saját feladatukat minél eredményesebben tölthessék be. Mig egyrészt tehát a vasárnapi iskola pótolja a másik kettő hiányosságait, addig másrészt felkészíti azokat. Mig egyrészt a vallásitanítás és az istentisztelet túlulnak sajátmagukon a vasárnapi iskolára, addig másrészt a vasárnapi iskola visszamutat a vallásitanításra és az istentiszteletre. Hogy ez mit jelent, azt a következőkben fogjuk látni.

Vessük fel már most a kérdést, hogy mi is a vasárnapi iskolai munka lényege? Legrövidebb és legtágabb meghatározása ez: a biblia megismerlése a gyermekek önkéntes közösségében. Ha ebben a legtágabb meghatározásában végezzük a vasárnapi iskolai munkát, már így is nagy segítsége ez a vallásitanításnak, mert sok tekintetben olyan bibliai anyagot nyújt, ami a vallásitanításból kimarad, mert a vallásitanítás a tanítás anyagát csak részben képezi a bibliai anyag, míg más részét az egyház életének, a hitvallásnak és nem utolsósorban az egyházi éneklésnek az anyaga teszi ki. Ezzel szemben a vasárnapi iskolában majdnem kizárólagosan a bibliai anyaggal foglalkozunk és így a gyermek olyan bibliai anyaghoz jut hozzá, mely a vallásitanításból kimarad, de amely nélkülözhetetlen segítség, hogy a vallásitanítás szemléletesebb és teljesebb legyen.

Amikor azt mondtuk, hogy a vasárnapi iskola feladata az, hogy a bibliát megismertesse, természetesen arra gondoltunk, hogy a bibliát, mely Isten írott Igéjét tartalmazza, kell megismertetnünk a gyermekkel. Nem lehet tehát a bibliát úgy tekinteni, mint érdekes, vagy kevésbé érdekes történetek gyűjteményét, melyet ha érdekesen előadtunk és megtanítottunk a gyermekeknek, el is végeztük feladatunkat. Természetesen nagy nyereség, ha a gyermek minél több bibliai történetet ismer. De ez nem elég. Valamint nem arról van szó, hogy a bibliai történetekből levonjuk a tanulságot, mint valami tanító történelmből, vagy hasznos meséből. A biblia nem is erkölcsi tanulságot magában foglaló történetek gyűjteménye, melyből tetszés szerint levonhatjuk hol ezt, hol azt a tanulságot, még pedig aszerint, hogy általános erkölcsi nevelésre, vagy mondjuk nemzeti nevelésre törekszünk. A biblia tényleg tanítani akar, nevelni akar, de ez a nevelés nem azonosítható sem az általános nevelés, sem pedig a nemzeti, önmagáért való neve-

lés eszményeivel, bár azokra kétségtelenül utal és azokat magában foglalja. Tulajdonképpeni lényege azonban nem ez. A bibliát csak akkor ismerjük helyesen, ha azt a mondanivalót adjuk át belőle a gyermeknek, amit őt valóban mondani akar. A bibliában pedig Isten üzen és az üdvösségre akar vezetni. A bibliában levő történetek ennek az isteni üzenetnek a hordozói, mely üzenet az üdvösségre akar nevelni. Az üdvösségre való nevelést Isten végzi, ezért semmiféle világi eszménnyel nem azonosítható. De az üdvösségre való nevelést Isten nem tömegekkel, hanem egyes személyekkel hajtja végre olyanformán, hogy behatol az egyes ember, az egyes vasárnapi iskolás gyermek személyes életébe, megkeresi annak a gyengéit, hibáit, bűneit, szükségéit és azokon keresztül akarja a gyermeknek megmutatni, hogy milyen sok köze van Istennek az ő életéhez és hogy Isten segíteni akar rajta, éppen rajta, végül pedig, hogy Isten tud és egyedül Ő tud segíteni rajta. A vasárnapi iskolában úgy kell tehát megismertetni a bibliát, hogy az nem a gyermektől független, objektív szemléleti anyag, hanem a bibliai történetben Isten személyes üzenete van a gyermek számára. A történet főalakja mindig Jézus Krisztus, akik pedig körülötte vannak, azok között mindig feltalálhatja a gyermek önmagát a maga bűneivel, a maga szükségéivel és megtalálhatja azt is, hogy Jézus hogyan akar és tud segíteni ezeken a személyes hibákon, bűnökön és szükségeken. Ezért azután a vasárnapi iskolai vezetőnek arra kell törekednie, hogy a gyermeket szólásra bírja a saját életét, tapasztalatait illetően és a saját életében, tapasztalataiban mutassa fel a vasárnapi iskolai vezető, hogy mennyiben hasonlítanak azok a bibliai történetben előjövő személyekhez. Mutassa meg a vezető, hogy az a Jézus, aki a bibliai történetben ilyen és ilyen formán segít a rászorultakon, hogyan jöhet segítségül a gyermeknek. Keresse meg a vezető a gyermek életében azokat a vonásokat, melyek a bibliai történet egyes alakjainak életében előfordulnak és a hasonlóság alapján mutassa fel nem a történeti alak, hanem a gyermek élő valóságában, hogy a bibliai alak is olyan húsból és vérből való alak, mint maga a gyermek, tehát nem a történetben, vagy éppen a mesében való emberről van szó, hanem ugyanolyan emberről, mint a gyermek maga. Egyszóval: mutassa meg a vezető a gyermeket önmagának a bibliai történet tükrében és a bibliai történetet szemléltesse a gyermek előtt a gyermek saját életkérdéseinek tükrében. Ezt nevezzük elmélyítésnek és alkalmazásnak, melyben tehát a gyermek észreveszi, hogy hozzá, éppen hozzá köze van a Jézus Krisztusnak és a gyermek bátran oda viheti saját bűneit, vagy szükségéit az ő Urához. A vasárnapi iskolában valóban a bibliát ismertetjük a gyermeknek, de, mint személyes *üzenetet*, Isten üzenetét és, mint a gyermek személyes életét érdeklő üzenetet, tehát valóságot a gyermek számára. Ez az, amit nem tehetünk meg a vallásitanításban, mert a gyermek a hivatalos vallásitanítási órán kevésbé nyílik meg a maga személyes kérdéseiben és kevésbé jut szóhoz

a pásztorációs vonás, ahol az Igét megszeretteltjük a gyermekkel és nem kötelező anyagként adjuk át. Ez hiányzik a gyermekistentiszteletnél, ahol a gyermeknek nincs alkalma arra, hogy előhozza a maga személyes kérdéseit, sőt esetleg rá sem ébred a mindenkinek szóló Ige mellett arra, hogy neki *vannak* személyes kérdései.

Akkor pedig, amikor a gyermekeket a vasárnapi iskolás munkába és így az Igével való személyes találkozásba vonjuk be, ezzel szolgálunk a vallásitanításnak is, mert a gyermek meglátja, hogy az Igének az ő életéhez van mondanivalója és a vallásitanításban hirdetett Igét is kezdi ezzel a szemmel nézni, benne a személyes üzenetet keresni, kezd otthonos lenni a biblia világában, érdekli és szeretettel hallgatja a vallásitanítási anyagot és így igen nagy segítséget nyújt a vallásitanítónak, akinek végeredményében mégis csak az a feladata, hogy az előírt anyagon túl igét hirdessen a gyermeknek.

A vasárnapi iskola a másik vonalon nemcsak pótolja azt a hiányt, hogy a gyermek nem jöhet elő a maga kérdéseivel, hanem egyszersmind a vasárnapi iskola fel is készít a kultusz-közösségre, tehát rámutat a vasárnapi istentisztelet jelentőségére. A vasárnapi iskolában ugyanis, éppen az által, hogy a gyermekek a maguk személyes kérdéseivel állanak az Ige mértéke alá, meglátják egymás életében a kérdések sokféleségében is az egyetlen igazi kérdést, a tün kérdését és meglátják a kérdések azonosságában, valamint az azokra adott isteni feleletben mindnyájuk sorsközösségét, azt, hogy egyazon Uruk van. Így a vasárnapi iskola egy kis hit- és szeretet-közösséget hoz létre és képvisel, nevel a közösségi életre, ami által sejtelve lesz a gyermeknek arról az óriási közösségről, amit az anyaszentegyház jelent és amelyet a gyermek megjelenítve lát a kultuszi istentiszteletben. Már pedig a kultuszi istentiszteletnek éppen az a hit- és szeretet-közösség az előkészítője, amelyre nevelődik a gyermek a vasárnapi iskolában.

*

Még egy vonást kell kiemelnünk a vasárnapi iskolai munkából, amelynek hatása van a gyermek hitéletére. Eddig nem emlitettem ezt. Saját tapasztalatomból, illetve megfigyelésemből tudom. A vasárnapi iskolában a bibliát ne csupán a vezető kezelje, hanem a történetet olvastassa el a gyermekekkel is, valamint az aranymondást is kerestesse ki a bibliából a gyermekkel. (Természetesen olyanokról van szó, akik már tudnak olvasni) Azzal, hogy a gyermeket hozzászoktatjuk a bibliában való jártasságra, kedvet ébresztünk benne arra is, hogy otthon is olvasgassa a bibliát és próbáljon benne tájékozódni. Minél többször olvastatjuk vele a bibliát a vasárnapi iskolában, annál nagyobb kedvet kap arra, hogy máskor is és önállóan kezelje. Bizony, a vallásitanításban nem mindig van időnk arra, hogy a bibliából a gyermekkel olvassunk, különösen ott, ahol egy óra alatt 2—3 osztállyal is kell foglalkoznunk. Egy egészen gyakorlati, sőt bizonyos tekintetben technikai kérdés ez, mégis nagy lelki áldások nőhetnek ki belőle.

Ha azt kérdezzük, hogy röviden összefoglalva mit is jelent a vasárnapi iskola a gyermekek közötti igehirdetési munkában, azt mondhatjuk, hogy a vasárnapi iskola ugyanazt adja, mint amit ad a bibliaóra a felnőtteknek az igehirdetési alkalmak között. Ma pedig már túl vagyunk remélhetőleg azon, hogy az Isten Igéjéről és az anyaszentegyházról való ténylegesen komoly gondolkozás mellett kétségbevonjuk a bibliaóra jelentőségét és nélkülözhetetlenségét.

KOZMA TIBOR.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Legújabb kiadványok:

Kaphatók az „Ifjú Erdély“ Iratterjesztésében.

Andrási Tivadar: Jézus. ára 4.— P.

Barth Károly és Barth Henrik: Szempontok a Szentlélekről szóló tanhoz.

Fordította: Kozma Tibor, ára 2.— P.

Kálvin János: Magyarázata Máté, Márk és Lukács összhangba hozott evangéliumához. Fordította: Rábold Gusztáv. Synoptikus I. kötet 6·50 P, II. kötet 6.— P, III. kötet 6.— P, IV. kötet 7.— P. Mind a négy együtt 24.— P. — Kapható még az Ap. Csel. magyarázatának I-ső kötete, ára 10.— P. Ap. Csel. magyarázatának II-ik kötete, ára 12.— P.

Juhász István: A reformáció az erdélyi románok között. 276 oldal, ára 6.— P.

Katonának való füzetek, drb. à 20 fillér.

Nagy Mózes E.: A nő az Ige mérlegén. 30 f.

„ **A négyes.** 30 fillér.

„ **Levelező nagyasszonyok.** 30 f.

Kádár Géza: Ha meghalunk, az Úrnak halunk meg. Temetési beszédek. Szerző kiadása. 170 oldal, ára 6.— P.

IKE-tagkönyv, kedvezményes utazásokon is használható; a központ hivatalos kiadványa (csak 20-nál több példány rendelhető), ára darabonként —10 P.

IKE Jelvény. 80 fillér.

Dr. Sebestyén Jenő: Mi a jegyesség?
ára 10 fillér.

A mi dalaink. VII-ik, legújabb kiadás, ára 1·20 P.

Zengjen Hálaének. X-ik kiadás, 90 fillér.

Dr. Kiss Ferenc: Hogyan készülünk a házasságra? ára 10 fillér.

Bántó Tercesi: Ibolyavirág. Kis színdarab gyermekeknek egy felvonásban, dalbetéttel, ára 20 fillér.

Két színdarab. 1— P.

Debreczeni László: A mi művészetünk. (Fatoryos hazámból.) „Ifjú Erdély“ kiadása, 130 oldal, több, mint 50 illusztrációval. ára 3— P. Egyszerűbb kiadás ára 2— P.

Fiers Elek: Isten pénzügyei. III. kiadás, 30 f.

Mózes A.: Szabó Sári néni. II. kiadás, 40 f.

Mózes András: Az erdélyi román reformáció kátéirodalma, ára 5 P.

Ráday Pál: Lelki hódolás. Imakönyv, ára füzve 2·50, kötve 12— P.

László Dezső: Ige - Hit - Egyház, ára 4 P.

Kádár Géza: Templomi Imák, ára 7 P.

Minden magyarországi vallásos jellegű kiadvány kapható vagy beszerezhető az „Ifjú Erdély“ Iratterjesztésében. A „Soli Deo Gloria“ Szövetség és „K. I. E.“ minden még kapható kiadványa, az „Exodus“ kiadványai (Karácsony Sándor könyvei stb.), valamint a „Bethlen Gábor“ könyvkereskedés és a „Studium“ kiadványai eredeti bolti árukon kaphatók. Új szorgalmi képek, bibliai mondásos képeslapok nagy választékban kaphatók.

Felelős szerkesztő: DR. IMRE LAJOS. — Felelős kiadó: BEKESS KÁROLY
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Kolozsvár, Hitler-tér 13. Református Theologia.
Csekk számla száma: 72.276.

Jordáky-nyomda, Kolozsvár, Hitler-tér 13. — Felelős vezető: Jordáky Lajos.